

(Γιατί τὸ ἱστορῶ ἢ ἱστορίζω, θὰ πῆ, καθὼς ξέρετε, καὶ ζῶ γράφω). Πρῶτα, στὴν ἀρχή, ἔγραψε σὰν ποιητὴς τὸ σωστό, δηλαδὴ τὸ σύμφωνο μὲ τὴν ψυχὴ του. Ἔπειτα, σὰν ἦλθε ἡ ὥρα νὰ τὸ τυπώσῃ, γιὰ νὰ μείνῃ, τὸ μετάνιωσε. Μπῆκε στὴ μέση ὁ κριτικὸς καὶ τὸν ἔκαμε νὰ τὸ σβύσῃ, νὰ τᾶλλάξῃ, κι' ὅσο μποροῦσε; νὰ τὸ χαλάσῃ...

Ἔτσι ὥραϊα δίκαια, μοῦ φέρθηκε πάντα ὁ Παλαμάς, σὰν ποιητὴς καὶ σὰν ἄνθρωπος· κ' ἔτσι ἄσχημα, ἄδικο, σὰν κριτικὸς. Καὶ τὴν αἰτία τὴν ξέρουμε. Εἶν' ἐκεῖνη ποῦ εἶπα. Καὶ νὰ γιὰ τι ξαναλέω πὼς ὁ Παλαμάς, σὰν κριτικὸς δὲν ἔχει τὴ δικαιοσύνη, τὴν εἰλικρίνεια καὶ τὴν ἀφοβία τῆ δικῆ μου. Φοβᾶται νὰ πῆ τὴν ἀλήθεια γιὰ μένα, μήπως δὲ συμφέρει, μήπως δὲν ταιριάζει. Νὰ τί δὲ φοβήθηκα ἐγὼ ποτὲ μου: ταιριάζει δὲν ταιριάζει, συμφέρει δὲ συμφέρει, θὰ πῶ τὴν ἰδέα μου κι' ἄς χαλάσῃ ὁ κόσμος! Ἀποτέλεσμα: ἀπόμεινα μονάχος μου. Κανένα φιλολογικὸ κόμμα δὲ μὲ θεωρεῖ γιὰ δικό του. Κατάντησε ἀκόμα νὰ εἶνε μετρημένοι στὰ δάχτυλα κ' οἱ συνάδελφοι ποῦ μοῦ λένε μιὰ καλημέρα. Ἐένος γιὰ ὅλους, κλωμένος μὲ ὅλους. Μονάχος μου. Ναί· μ' αὐτὸ εἶνε καὶ μένα τὸ καύχημά μου, αὐτὸ εἶνε καὶ μένα τὸ μεγαλεῖός μου. Ἔ σεῖς, ἐνάρετοι, ποῦ σὰς τριγυρίζουν ἔσοι πιστοὶ κι' ὅπου κάμετε, δὲ βρισκετε παρὰ φίλους; Ἔδῶ κυττάζετε, ἔς ἐμέ! Ἔπάρχει ΑΡΕΤΗ ἀνώτερη κ' ἀπὸ τῆ δικῆ σας; κι' ἔλῃ ἡ πείρα τοῦ κόσμου, ἔλῃ ἡ ἱστορία, μαρτυρεῖ πὼς τέτοια εἶνε ἡ Ἄρετή τῶν Ἀνθρώπων ἐκείνων, ποῦ ἀπομονώθηκαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ τὰ χάλασαν μ' ὅλους, γιὰ νὰ τᾶχουν καλὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ μὲ τὴ συνειδησή τους!

(Στῆλο φύλλο τελιώνει)

Γρ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗ ΦΙΛΕΝΑΔΑ ΜΟΥ Μ.

Ἐρράνιζε τὰ δέντρα λεπτότατη βροχὴ
Καὶ χάνονταν στὸ βάθος ἡ ἀκροθαλασσιά
Σὰν ἦρθα γιὰ νὰ σ' εἶρω μὲ μιὰ βαρεῖα ψυχὴ

Ἦθελα στὸ πλευρό σου ν' ἀνοίξω τὴν καρδιά
Τι ὁ Πόνος; μοῦ ξυπνοῦσε μὲ μιὰ καινούργια ὄρμη,
Καλὴ μου φιλενάδα, μὲ τὴ γλυκεῖα λαλιά.

Νὰ μ' ἀνταμώσῃς βγῆρες, καὶ μῶψη χαρωπὴ
μοῦ πρόσφερες λουλούδια, καὶ μουῖωσες φιλιὰ
τόσα, ποῦ δειλιασμένη σιαμάτησα βουβῆ.

«Μέσα μου μιὰ ἀγάπη ἀνθίζει μυστικιά,
μοῦ εἶπες,—καὶ θελω κάποιος μαζύ μου νὰ χαρῆ
Νὰ τραγοιδήσουμ' ἔλα, στοῦ κήπου τὴ δροσιά.

Κ' ἐγὼ τότες ἀρχίνησα—θυμᾶσαι;—μὲ φωνὴ
παράτονη, νὰ τραγουδῶ μὲ σένα, τὴ χαρὰ,
τὰ ὥραϊα νειάτα, τὴ γλυκεῖα καὶ μάταια ζωὴ

Κι' ἀκόμη καὶ τὸν Ἔρωτα μὲ τὰ χρυσὰ φτερά....

Μάρτης; 1913

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

9—

XXV

— Πάνω ἀπὸ τὰ ἀγκομαχητὰ τῶν ψυχικῶν ὀικεινῶν χύνονται οἱ ἀφθονίαι τοῦ ἡλίου, μὰ τίποτε δὲν μποροῦν νὰ σκεπάσουν. Οἱ ἄφροι τινάζονται ψηλότερα, δίνοντας ὡς ἀν συμπεράσμα γιὰ ὄλα, τὴ σκοτεινὴ τους φιλοσοφία.

XXVΣ

Σὰν τί σπασμοί, σὰν τί μεθύσια, σὰν τί διαχύσεις τελετουργικὲς σὰς ἔδωκαν στὸ φῶς, δλότρεμα λουλούδια, μὲ τίς ὑγρὲς τρεμάμενες στεφάνες; Γυρτὰ τὸ ἔνα στὸ ἄλλο, μοῦ δίνετε τὴν εἰκόνα τῶν μεγάλων ἐρωτικῶν παθῶν. Ὅσοι σὰς εἶδαν καὶ σὰς ἀγγίξαν μὲ ἀνοιχτὴ ψυχὴ, μοῦ εἶπαν πὼς μυρίζετε σὰν τὴ σάρκα εὐτυχισμένης γυναίκας. Ὡ νὰ μπορούσα κ' ἐγὼ νὰ σὰς μυρίσω.

XXVII

— Ἀγωνίες μεγάλες, ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ σὰς δώσῃ σὲ χαρτὶ ἢ σὲ μάρμαρο; ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ σὰς ἀδράξῃ, ἀφοῦ ὅταν περνᾶτε κλείνουμε τὰ μάτια; Ὡ, δὲ σὰς ἀντέχουμε. Ἀντικρύζοντας τὸ φῶς σας, τότε καταλαβαίνουμε πὼς εἴμαστε γιὰ ἐντυπώσεις μικρότερης ἔντασης. Τὸ πολὺ πολὺ γιὰ τίς φτηνοαγορασμένες χαρὲς.

XXVIII

Σὰν ἀτμός ἔλα, κυματιστὰ καὶ συγκινημένα καὶ τρεμάμενα. Ὁ κόσμος, ἀπέραντος σταθμὸς ἀναχωρητῶν.—Ποῦ πάτε στὴ χαμηλὴν ὥρα; Βραδυάζει. Δὲ φοβάστε τὴ νύχτα; Μείνετε κοντὰ μου... Ἀπλώνω τὸ χέρι,—ἔλα σὰν ἀτμός.—Χαίρετε, χαίρετε, ξαναλέω. Κι' ἀφίνω τὸ χέρι μου νὰ πέσει καὶ νὰ χαϊδέψῃ τὰ πάντα. Ἀνεβασμένη στὸ ψηλότερο σκαλί τῆς ζωῆς, βλέπω τὴν ἀτέλειωτη πομπὴ τῶν ἀναχωρητῶν κ' ἔνα δάκρυ κυλάει ἀπὸ τὰ μάτια μου. Γιὰ κείνους; Γιὰ μένα; Δὲν ξέρω γιὰ ποιόν.

XXIX

Ὀνειρεύτηκα μιὰ καμαρούλα παράμερη, μὲ τὰ τζάμια κατάντικρο στὴ θάλασσα, στὰ βουνὰ καὶ στὸν ἥλιο. Στὸ πεζούλι τοῦ παραθυριοῦ ν' ἀνθίζουν γεράνια, στὸ φράχτη τῆς χωματένιας ἀδλίτσας ν' ἀπαλογέρνουνε καλαμιές καὶ μέσα στὴ σιγαλιὰ τῆς κάμαρας νὰ φτερουγίζει ὁ ἔρωτας. Φωνὴ ἀνθρώπων νὰ μὴ φτάνει ἐκεῖ. Στὰς κόρφους τοῦ γαλάζιου καὶ τοῦ ἀπέραντου νὰ ξετυλίγεται τὸ μυστικὸ μας. Οἱ ψυχὲς μὰς νὰ μιλῶν ἑλαφρά, σὰν πνοὴ ἀγεριῦ. Τὶς νύχτες ἕνας λύχνος

νά καίει πού θά τόν ανάβουμε ἀπ' τὸ φεγγάρι. Τὸ πρῶτ', χάραμα ἀκόμα, πρῶτοι νὰ προσφέρουμε τὴ θυσία στὸ θεὸ τῆς ζωῆς, — ἀνοθεῖς πού θά τοῦ ἐθρεψε τὸ φιλὶ καὶ τὸ πάθος. Καὶ οἱ στιγμὲς πού περνᾶνε βαρεῖες καὶ θανατερές γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀτέλειωτους κι' ἀγέραστους νὰ μᾶς δείχνουν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Νὰ σβύσουμε πάνω στοὺς βραδυνούς ρεμβασμούς μας, μὲ τὰ μάτια στὰ μάτια. Ὅταν τὸ σύμπαν, καρᾶδι μὲ μύριους φανούς, θάρσζει σιγαληνὰ στὰ νερὰ τῶν τελευταίων στιγμῶν, γιὰ κάπου μακρύτερα νὰ μᾶς πάρει.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΔΟΗΝΑΙΑ

ἈΠΛΩΘΗΚΕ ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Ἀπλώθηκε τὸ χιόνι ἀπάλᾳ
Καὶ σκόρπητε τριγύρω τὴ γαλήνη.
Μὲ τὴ βροχὴ δὲ μοιάζει. πού κυλά
Κ' εἶναι σὰ νὰ ξεπούνε θρῆνοι,

Ἀπὸ καρδιὲς γυναίκες πού πονοῦν
Μὰ δὲ βρασιάνε πιά τὸν ἔρωτά τους,
Καὶ ξίφουο θέλουν ὅλα νὰν τὰ ποῦν
Μὲ τὰ κατ' ἡμεῖς τὰ δάκριά τους ...

Καὶ πότες ἀνταριάζεται ἡ Βροχὴ
Καὶ κλαίει γι' αὐτοὺς πού μίσησαν, καὶ κλαίει,
Καὶ πότες μὴς γριούλας γίνεται φωνὴ
Καὶ λέει τὰ παραμῦθι τῆς, καὶ λέει...

Μὰ εἶναι κατὶ λύπες, πού ἀφορμῇ
Καμμιά δὲν τὶς γεννᾷ, καὶ πῶς σκληρὲς εἶν' ἀπ' τὶς ἄλλες
Τὶς νύχτες τοῦ Χυνόπωρου ἡ Βροχὴ,
Τὶς τραγουδῇ μὲ τὶς ἀριεῖς, βαρεῖες τῆς στάλες.

Γιομάτο ἀλήθεια χάρι κι' ἀρχοντιά
Τὸ χιόνι, ὅλο τὸν κόσμον συνεπαίρνει
Μὰ ἐγὼ λατρεύω τὴ Βροχὴ, πού ὅταν ξεσπᾷ
Σὰ μεθυσμένη στ' ὄνειρο μὲ σέβνει...

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΑ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ι ΒΗΛΑΡΑ: Ποιήματα. Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη. Φέξη, 1916 δρ. 2.50 Στὴ σειρά τῆς ἴδιας βιβλιοθήκης βγῆκε καὶ τοῦ Bernard Shaw ἡ κομῆδία: «Ὁ ἄνθρωπος κοὶ τὰ ὄπλα», μετὰφρ. Α. Παλαμά, (δρ. 1.50).

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Στὸ φίλο Ν. Καστρινό. Σὲ παρακαλοῦμε νὰ περάσῃς ἀπὸ τὸ γραφεῖο, 9—11 τὸ πρῶτ' ἢ 3—5 τὸ ἀπομυσημέρο.

Ο ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΗΣ

3.—

Τόσο ὄρατα τὸν Τραγουδιστὴ τραγουδεῖ. Σ' ἀντίθεση πού δὲν τὴ θέλησε ἔξωτερικὰ δραματικὴ μὰ τέλεια ψυχικὴ, τὸν ἐπλάσε ἀντίθετα στὸν Πρωτομάστορα πού στὴν Τέχνη νὰ χαριτεῖ πρέπει, κάθε Ἀγάπη θυσιάζοντας στὴ Συντέλεια τῆς Δημιουργίας γιὰ νὰ φάσει, εἶναι ὁ δειλὸς διαβάτης τῆς ζωῆς πού ὅλο του τὸ εἶναι στὸν Ἔρωτα προσφέρει, στὴ λατρεία τῆς Ὁμορφιάς — μόνο γιὰ νὰ λατρεύει. Στεφάνια δὲ θέλει ἀπὸ τὴ Ζωὴ. Αἰώνιος νοσταλγός, ἀλλὰ νοσταλγὸς χωρὶς καμιά πικρία, μὲ μυστικὴ χαρὰ, τὴ Νίκη σ' αὐτὴ τὴν Ἀδυναμία του βρίσκει, στὸ θησαυρὸ τῆς ἐντατικιάς Ἀγάπης. Κάποτε ὀνειρεύεται τὴ γλύκα τοῦ χαμηλοῦ σπιτιοῦ: «Νὰ γριῖξεις τὸ βράδι καὶ νὰ σὲ περιμένει στὸ κατόφλι ἡ γυναῖκούλα σου στὰ γόνατά της τὰ ξεστὰ κρατώντας τὴν Εὐτυχία». Μὰ κι' αὐτὸ δὲ θὰ τῷ γινῆ δὲν αἰσθάνεται παράπονο. Τὴ γλυκειὰ ζωοῦλα τοῦ τὴ δίνει ἡ ἀπάρνηση κάθε ἔξωτερικῆς ἐπιτυχίας, τὸ ρόδο ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Ἀγάπης του καὶ ἡ φλογέρα, Χαμόγελα Λουλούδια καὶ Σκοποὶ. Ὁ Ψηλορείτης φαντάστηκε τὸ δειλὸ Ἐρωτημένο . . . καὶ Τραγουδιστὴ τὸν εἶδε ἁρμονίως στὴν Τραγουδία σκορπώντας. Χαμένος στὰ ὄνειρα καὶ στὶς μελωδίες Τραγουδιστῆ ποι' «νὰ ἀναπάντεχη ἀρκαδικῆς γαλήνης ξετετοῦν στὴ γλαλοῖ τοῦ κόσμου» μποροῦν νὰ αἰστανθοῦν τὶς ἔπερχόμενες ἀγάπες. Τραγουδία ὄχι δυνατὰ πού τίποτα δὲν ὑψώνουν, τίποτα δὲ χαλκῶν, μόνο πολὺ γλυκὰ διαβατικά σὰν κι' αὐτοὺς το νίζουν. Ὁ κόσμος τοὺς θεωρεῖ τρελλοὺς κ' εἶναι ἐλεύθεροι ὅσο θέλουν λυγρὰ τὸ θαυμασμὸ τους νὰ ἐκφράζων. Ἰδια κι' ὁ Νίκαιος ἀγαπᾷ τὴν Τρισεύγενη. Τὴ Χάρη τους λατρεύουν, Ἀδιάκοπα. «Κι' ὅταν σπαίνο τραγουδᾷ καὶ πῶς πολὺ καὶ πῶς γλυκὰ. Κι' ὄχι μόνο τὴν Ὁμορφίαν τους στὸ Ἔργο δίνουν μὰ καὶ τὴ Γυναίκα πῶς Ὁμορφὴ ὑψώνουν μὲ τὸν ὕμνον τους οἱ Ὁρασιολάτρεις τῶν ὀρασιῶν «τὰ μάτια λάμπουν ἀπὸ μιὰ χαρὰ ἐξοστατικῆ». Μὲ ἐσώφυνη δρᾶση πρῶτος μισομαντεύοντας τὸ μυστικὸ τῆς Σμαράγδας, ἡ Ἀγάπη σὰν τὸν Πόντο τῆς Μάννας βλέπει πολὺ βαθιά, μᾶς δίνει ὁ τραγουδιστὴ τὴν τραγικὰ συγκίνησή: «Σμαράγδα, τί εἶναι αὐτὴ ἡ χαρὰ μέσα στὰ μάτια σου; Φωτιὰ εἶναι, δὲν εἶναι χαρὰ». Γιατί; ὦ γιατί; Καὶ τὴν ἀπάντησιν μαζὶ του τὴν αἰστανόμαστε ὅταν τὴν ἀσυγκράτητη ὄρμη βλέπομε πού στὸν Πρωτομάστορα σπρώχνει τὴ Σμαράγδα. Ἡ ἐνταση ὀλοένα ἀξάνει. Δὲ ξηλεῖται ὁ Τραγουδιστὴς, ἴσως καὶ ν' ἀγαπᾷ τὸν Πρωτομάστορα βαθιά γιὰ τὴν ἔκλειψη τὸν ἀγαπᾷ, ἡ γυναῖκα του εὐαίσθητη ψυχὴ ἂν καὶ πολὺ ἀόριστα προαισθάνεται τὸν κίντυνο. Ἐξέρει τὸ φριχτὸ πού κρύβουν τὰ λόγια τῆς Μάννας. Κάτι μέσα του ἀλάνθαστο τύπε ἀλλὰ δὲ θέλει ἀκόμα νὰ τὸ πιστέψει. Κι' ὅμως ἀνήμερος τὴν ἀγωνία τῆς ἀμφιβολίας νὰ ὑποφέρει, ὅσο καὶ νὰ τρέμει τ' ἀποτρόπαιο τῆς Ἀλήθειας, ἀδύναμος πόντα, μὲ πείσμα παρακαλεῖ τὴ Μάννα: «Μίλα, ὅ τι κι' ἂν ποῦν τὰ χεῖλιά σου γλυκὸ εἶναι μπροστὰ στὴ σιωπὴ τους, τὴν ἀβάσταχτη». Ἡ Μάννα μένει βωβὴ μὰ ἡ σιωπὴ τῆς «σκληρότερη κι' ἀπὸ τὰ πῶς σκληρὰ τὰ λόγια στερεώνει τὴν τραγικὴ βεβαιότη: «ὦ Ἦλιε πού χαμοπετᾷς αἱματολαβαμένους κι' ὅπου δπου πέφτεις, ὦ Ἦλιε, τί ἔργα φριχτὰ ἀπόψε θὰ χρυσώσεις!» Τί τὸν μέλλει γιὰ τὰ μεγάλα Ἔργα; «Μιά τρίχα τῶν μαλλίων τῆς Σμαράγδας ἀξίζει πῶς πολὺ ἀπ' ὅλα τὰ